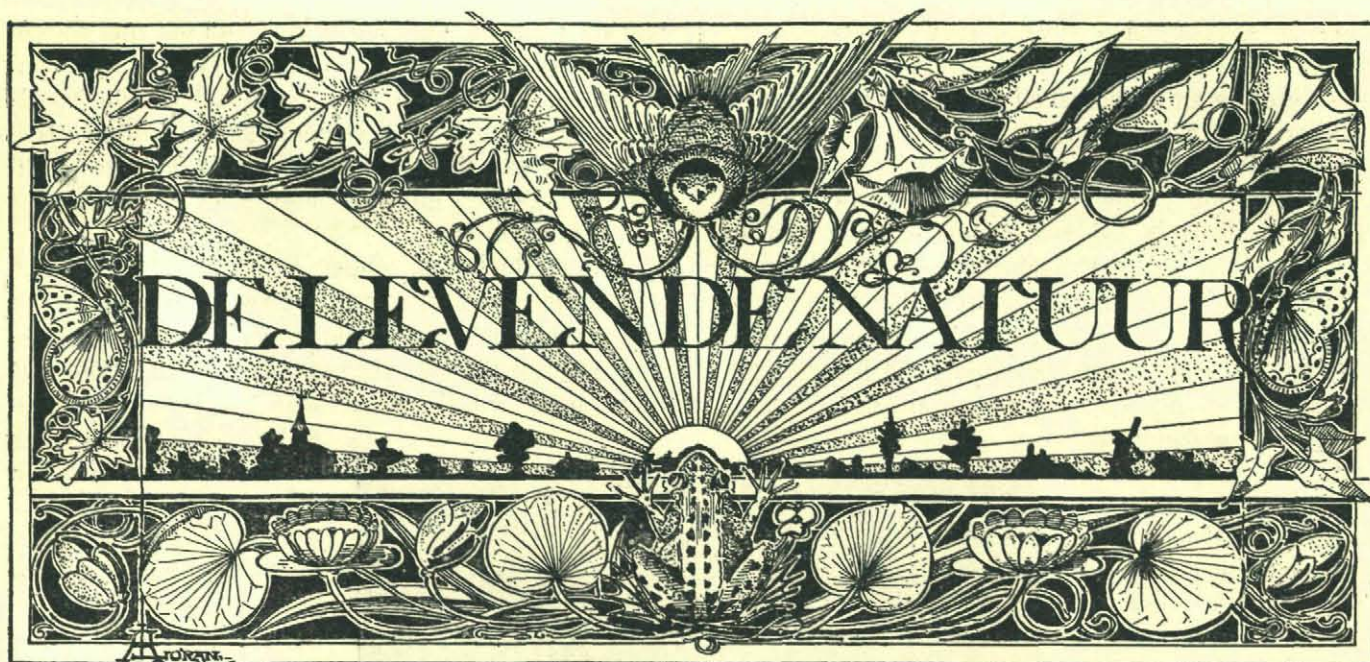

REDACTIE

E. HEIMANS, Amsterdam en JAC. P. THIJSSSE, Bloemendaal.

ADRES DER REDACTIE:

PLANTAGE MUIDERGRACHT 55, AMSTERDAM.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 3.60.

JONGE VOGELS.

Het is nu al bijna dertig jaar geleden, dat ik jonge vogels mooi ben gaan vinden. Op een warmen Julidag had ik zaken in onzen besenboomgaard: dat rijpe aalbessen zoo pas van de struik (zonzijde) ook zonder suiker en al is het met een dun laagje stof er op, heel lekker zijn, wist ik toen reeds lang en van microben had ik geen idee. Toen ik daar nu goed en wel bezig was, kwam daar een winterkoning aan met zijn jongen: negen kleine donsbalietjes met lange spitse bekjes en die manoeuvreerden zoo alleraardigst langs de schilferige bessetakken, dat ik mijn heele tractatie er om vergat. De oude had heel wat te stellen met de vroolijke bende. Alle konden reeds tamelijk goed vliegen, maar veel ervaring hadden ze nog niet en het weinigje instinct, waarover ze sedert hun geboorte reeds te beschikken hadden, was niet voldoende, om ze voor alle gevaren te behoeden, waarin hun onbedwingbare nieuwsgierigheid hen brengen kon. Het moedertje verkeerde dan ook onophoudelijk in zenuwachtige spanning, nu eens de eene lokkend, dan een andere vermanend en soms, als 't al te bont werd, uitte zij een soort van tooverkreet, waardoor het heele negental ineens tot onbeweeglijk stilzitten genoodzaakt werd. De heele geschiedenis was veel mooier, drukker en interessanter dan het populair geval van de klokken met de kuikens.

Sedert dien tijd heb ik nog veel met jonge vogels te doen gehad; toen ik nog jong was en de tijd mij nimmer ontbrak, kwamen ze als vanzelf naar mij toe, als ik zat te visschen of als ik aardbeien zocht in het esschenboschje bij den Breeveldschen molen, nu heb ik minder tijd en moet ik ze zoeken, maar toch gaat nooit een zomer voorbij, of ik heb de jonge vogels in de hand gehad of tenminste krijgertje met ze gespeeld.

Het lijkt misschien een weinig kinderachtig en ook wel een beetje wreed, om die dieren zoo te achtervolgen, maar het geschiedt toch met de beste bedoelingen ter wereld en mijn onschadelijke vervolgingen dragen er ten slotte toch weer toe bij om de ervaringsschat van mijn slachtoffers te vergrooten en daarmee hun weerbaarheid te verhoogen. Kwaad doe ik ze nooit, en wat ik zoek, is niet het hulpeloze jonge diertje, dat in zijn nest nog door de ouden verzorgd wordt, maar het jonge eigenwijze beest, dat al loopen, zwemmen en vliegen kan, dat zich verbeeldt, al heel wat mans te zijn, maar toch de wereld nog met groote verwonderde oogen aanziet: een toonbeeld van onbeholpenheid.

Ze zijn anders wel mooi, de veertjes liggen zoo los over het zachte lichaam en vertoonen in plaats van de strengste belijning en kleurteekening der ouden allerlei mollige plekjes en zachtgetinde randjes, de snavel en de pooten zijn dik en glanzig, de mondhoeken duidelijk uitkomend, meestal met een randje van geel afgezet en alles wat later kuif of

pluim of siergevederte worden moet, verkeert nog in een allerinnemendst onafgewerkten toestand. Alles: uiterlijk en lichaamsbouw, gedrag en manieren herinnert aan schoolkinderen van tien tot veertien jaar, of zeventien, net wat je wilt: leuk slag.

Tegenwoordig hengel ik nooit meer, maar vroeger als jongen deed ik het veel en als ik denk aan al het moois, dat ik al hengelende gezien en beleefd heb, dan zou ik het nog wel weer willen gaan doen. Maar de verwensching van Byron weerhoudt mij. Toch ken ik geen andere bezigheid, die je zoo open en wakker en innig in gemeenschap brengt met het leven langs den waterkant. Ja, je kunt wel heel gewoon tusschen het riet gaan zitten en daar wachten op de dingen die komen zullen, maar dat valt meestal niet mee en dan val je wel eens in slaap ook. Den oever afzoeken bezorgt je wel nesten en eieren, maar eigenlijk vogelleven wordt je niet gewaar. Het beste surrogaat voor hengelen is nog teekenen; teeken alles wat los en vast is aan den waterkant: een groep lisschen, een mooie zwanebloem, het riet met al zijn donkere poorten, een kikker op een kluitje, het doet er niet toe wat, doe dat heel rustig en langzaam, maar kijk tegelijk uit naar alle kanten (zonder je hoofd te verdraaien), let op het minste geluid en dan komen de wonderen los.

Zoo zat ik eens bij Uitermeer aan dien dooden Vechtarm even voor het fort. Een zacht geknor tusschen het riet en daar kwamen ze voor den dag: een viertal jonge waterhoentjes, nog zonder rood op den snavel, maar reeds met witte onderstaartjes, dan statig en wel het oude hoen en om haar heen acht kleine zwarte duiveltjes, die eenmaal ook lieve waterhoentjes zouden worden. Ze maakten een waterwandeling, de oudere broertjes en zusjes waren heel lief voor de tweede editie en dat ging zoo heel bedaard en eenstemmig tusschen de bloeiende waterlelies door. En toen ik even kuchte, doken zij allemaal: oude, oude jongen en jonge jongen, onder en bleven onder. Ze houden zich dan onder water

aan de stengels vast, maar lang kan dat niet duren, ze moeten eindelijk weer boven komen om adem te halen. Ik keek en keek langs het gladde water, maar er waren te veel bladeren en van al de dertien snaveltjes zag ik er maar een boven komen. Toch kwamen ze tien minuten later weer en familie uit het riet zwemmen.

Het instinct van onder te duiken is bij jonge eendjes ook al heel vroeg aanwezig. Als ik in een lange poldersloot een wilde-eenden-familie tegenkom, dan wedren ik nog wel eens met de kleintjes. De oude eend vliegt weg, maar de jongen trachten zich zwemmende te redden. Het is ongelooflijk, hoe snel die diertjes kunnen voortkomen. De kleine pootjes dwarrelen door het water, vijfhonderd slagen in de minuut, het gele lijf komt heelemaal te voorschijn en lijkt te worden voortgetrokken door den ver vooruitgestoken kop met het moppige snaveltje. En als ze dan merken, dat hun vervolger toch ook nog wel mee kan komen, dan zijn ze ineens verdwenen en als de sloot dan pasisschoongemaakt, kunt ge ze zien zitten, hier een en daar een en allemaal met hun neusgaten juist even boven water. Maar het duurt lang, eer ge ze allemaal gevonden hebt.

Schuilevinkje spelen kunnen al die jonge vogels opperbest, vooral de hoenders en de steltloopers. In de natte wei-

den naar den zeekant en op de broekheide wemelt het natuurlijk van jonge vogels; er zijn er wel tweemaal zooveel als het aantal der oude, die rondom uw hoofd vliegen. Doch hoe zelden krijgt ge er een te zien. Dat ligt niet alleen aan de kleur van die dieren, want in hetzelfde stuk land wonen de donker gekleurde kievietjes en de lichte sterntjes en strandloopertjes. Als ge achter een dijkje gaat liggen en met een kijker het land afzoekt, dan kunt ge ze ook zeer goed zien loopen terwijl ze voedsel zoeken of stoeien en dan merkt ge meteen wat een gezellige wezentjes het zijn, want ze spelen niet soort met soort, maar alles

Jonge Kievietjes, pas uit het ei.

(Uit STEENHUIZEN'S collectie van stereoscoop-opnamen).

door elkaar, jonge kemphanen en tureluurs met grutto's en kievieten en strandjes, allemaal op de zelfde zwarte modder aan den oever van de zilte plas, waar ze kunnen baden en krabbetjes zoeken.

Komt ge nu ineens te voorschijn, dan loopt er geen een weg en toch zijn alle opeens verdwenen. De kievietjes zijn veranderd in modderkluitjes, de kempaantjes zijn geelgroene wierbrokjes geworden en het strandje is in een vochtig hoopje schelpengruis veranderd. Probeer het maar eens, raap zoo'n kluitje eens op en meteen wordt het weer een zacht en warm vogeltje met een hartje, dat tweehonderd slagen in de minuut doet, niet van schrik, maar omdat het altijd zoo vlug slaat.

Hoe grooter die jongelui nu worden, des te moei-

elders weer ziet de grond wit van de groote bloemen van knoopige vetmuur of er staan rij aan rij de mooie rechte plantjes van het Strand-Duizendgulden kruid. Waterboterbloem zonder water bloeit op het vochtig zand tusschen de „bovenaardsche“ uitloopers van het gewone riet, die in hun groei herinneren aan de tropische rotang. Uit de verte zien die jonge pannen er tamelijk vlak en leeg uit, maar er leeft meer dan gij denken zoudt.

Wij stapten daar zoo kalmpjes heen, gelukkig en tevreden, want we hadden net een prachtig meertje bezocht met honderden eenden en koeten en lepelaars en een rietwouw, orchideeën langs den kant en grasmusschen in de duindoorns. Ik raakte juist een beetje verdiept in strandgrassen, toen

De Kieviet, die niet dood was.

lijker gaat het verbergen en ten slotte geven ze dat dan ook maar op, en dan gaan ze zich alleen maar dood houden. Daar heb ik ook aardige staaltjes van gezien.

Op een Julimorgen wandelde ik met Abspoel in de buitenduinen. Ik houd ervan om in de buitenduinen te lopen, want dan kun je gemakkelijk en zonder veel overlast in de binnenduinen komen en als daar de koddebeiers wat al te waakzaam zijn, dan kun je altijd weer uitwijken naar het vrije strand. Bovendien is daar het vogelleven het drukst en de plantengroei het rijkst en als het echte jonge buitenduinen zijn, dan kun je allerlei waarnemingen doen omtrent de vestiging en vordering van nieuwe planten.

Waar kort geleden nog zeewater stond, prijken nu de rose bloemhoofdjes van het Engelsch gras,

Abspoel opeens riep: „hier ligt een doode jonge kieviet.“ Jawel, daar lag hij: een jong beest met lichte vlekken op zijn voorhoofd en een beginnend kuifje. Abspoel morrelde wat aan hem met zijn wandelstok en wentelde hem om; misschien waren er wel doodgravers of aaskevers onder te vinden. Een paar dagen tevoren hadden we een dood paard op het strand gevonden en daarbij een paar doodgravers, die zeker voor geen klein geruchtje vervaard waren, druk bezig om het cadaver te ondergraven.

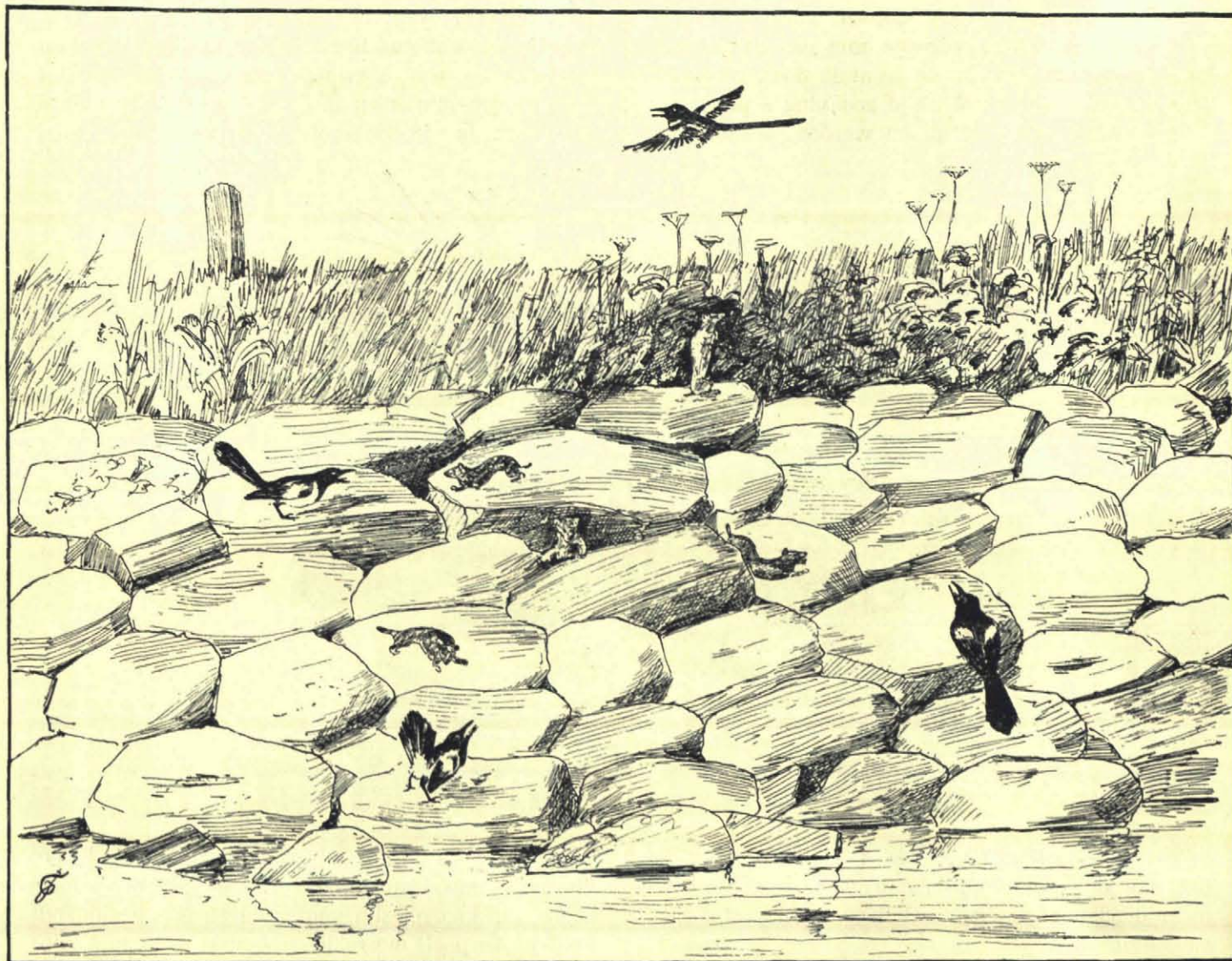
Hier bij de kieviet was echter geen spoor van insecten te bekennen, de grond onder hem was nog niet eens vochtig. Hij was dus pas dood en ik wou hem maar meenemen, om hem te laten opzetten voor de verzameling van jonge vogels in Artis, waar wel eens een begin mee gemaakt mocht worden.

Maar ik had hem nog niet bij zijn poot of daar kwam leven in de brouwerij. Het dier stond op en rende weg uit alle macht.

„Hij leeft, hij leeft,” schreeuwden we tegelijk en wij hem na over het vlakke zand en door de rulle bultjes. Af en toe vloog hij een eindje, maar daar kon hij nog niet goed mee terecht en het duurde niet lang, of hij zag, dat er aan geen ontsnappen te denken viel en toen was hij dan ook weer ineens

Ik had indertijd de gewoonte, om daar 's morgens heel in de vroege te gaan zwemmen over de wazige zee naar de morgenzon, ik behoef u niet te verzekeren dat het daar heel wat prettiger was dan in de teer- en oliebakken aan het IJ. Het was er altijd stil en eenzaam; op het water zag je een enkel zeil en achter je werd Amsterdam wakker geklopt door de klinkhamers van de scheepstimmerwerven.

Om recht plezierig te zwemmen en te drijven

Eksters en Hermelijnen op den Zuiderzee-dijk bij Amsterdam.

dood. We hebben hem nog in de hand gehad, zijn vleugels uitgespreid, naar zijn pooten gekeken, maar hij speelde zijn rol voortreffelijk en toen hij ons alles geleerd had, wat er te leren viel, hebben wij hem verder dankbaar met rust gelaten.

Mijn merkwaardigste jonge-vogel-avontuur heb ik bij Amsterdam beleefd, en wel aan den nimmer genoeg te prijzen Zuiderzee-dijk, die in rijkdom aan bloemen, vogels en insecten kan wedijveren met de beste plekjes uit heel Nederland.

moet je een goede honderd meter ver in zee gaan, want aan de kanten is het veel te ondiep. Ik lag daar dan lekker op mijn rug, toen ik opeens in de richting van den dijk een druk gesnater van eksters hoorde en nadat ik me voorzichtig had omgedraaid zag ik in de verte twee eksters zitten, die met alle kenteekenen van angst en ongerustheid een waarschuwend gesnater deden hooren.

Wie dat gold? Wel, hun eigen vier jongen, die op de groote steenblokken van den buitenberm

vroolijk heen en weer huppelden en daar een partijtje aan 't spelen waren met vier jonge hermelijntjes en dat alles onder toezicht van moeder hermelijn, die rustigjes met de armen over elkaar uit den ingang van het hol te voorschijn kwam.

Wat een buitenkansje. Daar lag ik nu in het water, zonder dat de dieren erg in mij hadden, zoodat ik alles op mijn gemak kon bezien. Het spreekt van zelf, dat ik voorzichtig wat dichtertot de dijk naderde, want ik wilde mij niets van het wonderlijk schouwspel laten ontgaan. Het was echt spelen. Wat kon het anders zijn? De jonge eksters waren al heelemaal vlug en konden zich dus gemakkelijk redden, zoodra het katjesspel zou worden, terwijl de hermelijnen altijd een veilige toevlucht konden vinden in de spleten tusschen de steenen. Ze waren aan elkander gewaagd en zoo gebeurde het dan, dat een dubbelkwartet van de gevaarlijkste en bloedgierigste vijanden van de vogelwereld hier genoeglijk samen speelden.

Het was natuurlijk een spel van achtervolgen en ontsnappen, waarin beide partijen beurtelings vervolgden en vervolgers waren. In het loopen en sluipen waren de hermelijnen de baas, ze gingen zoo rad over de steenen, dat het soms scheen als werden mollige pelsdasje door den wind voortgedreven. Een enkele maal buitelde er een over den kop, en toen zijn tegenpartij verschrikt opvloog, ging hij van verbazing op zijn achterste pooten zitten en staarde zoo zijn speelmakker na.

Soms ook braken ze het spel af, om hun eigen zaken te doen, de eksters pikten naar een vlieg, een hermelijn dronk van 't water, dat zich in een holte van een granietblok verzameld had. En dan begon het spel opnieuw, steeds onder protest van de oude eksters.

Eindelijk gebeurde het onvermijdelijke; ik raakte met mijn voet verward in een vischnet en een van allen bemerkte de kleine beweging, die ik deed om vrij te komen. Dadelijk veranderde het tooneel; de hermelijnen verdwenen in den schoot der aarde, de eksters vloegen op en voegden zich bij hun dankbaar ouderpaar, dat hen met gelukwensen en verwijten overstelpte.

Hermelijnen en ook bunsings heb ik na dien tijd nog dikwijls op den Zuiderzee-dijk aangetroffen, maar de eksters zijn sinds lang verdwenen en zoo iets als dat wonderlijke morgenspel heb ik nooit meer beleefd.

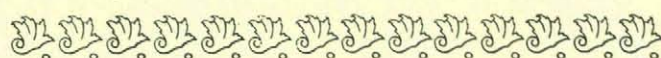
Ik heb om dit avontuur al heel wat smaad en wantrouwen moeten ondervinden, want er zijn maar weinig menschen die het willen gelooven, en er zijn er nog minder, die eens een paar zomers achtereen om vier uur willen opstaan, om de kans te hebben ook eens iets dergelijks waar te nemen. Toch is dat de eenige manier, om de waarheid te weten te

komen, ge moet in de morgen- en de avondschemering er op uit, om het leven der dieren te leeren kennen en ik zal u dan ook wel met nog meer schemervaringen aan boord komen.

In de litteratuur vond ik iets dergelijks vermeld van raven en roofdieren in „Tiere der Heimat“, het bekende werk der gebroeders Müller, maar dat geeft mij niet veel, want die beide heeren waren jagers en zijn ook wel eens op jagerlatijn betrappt. En zoo blijft dan de voornaamste waarborg voor de juistheid van bovenstaand verhaal de overtuiging dat ik geen visioenenziener ben en dat een leeraar in de kennis der natuur en redacteur van een veelgeprezen tijdschrift niet jokken mag.

Een ding nog. Ik heb deze waarneming vroeger al meegedeeld in een bijeenkomst van de afdeling Amsterdam der Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging. Vandaar uit is het verhaal oververteld, en nu bleek mij dezer dagen, dat het op de manier der aloude epische gedichten wel aan schilderachtigheid, maar niet aan juistheid gewonnen heeft. Er wordt namelijk uitgestrooid, dat ik mijn kijker om had, maar dat moet ik beslist tegenspreken: ik had er toen nog niet eens een.

JAC. P. TH.

OP HET GRENSGEBIED VAN HET LEVEN.

Waar in den vorigen jaargang reeds eene beschrijving van de „kefyr“ in dit tijdschrift is verschenen, meen ik dat de redactie mij wel zal willen toestaan, de aandacht der lezers te vragen voor een korte mededeeling over iets, dat ook op het grensgebied van het leven ligt. Wanneer de geleerden het er nog niet over eens zijn, of de bacterien tot de planten-, dan wel tot de dierenwereld gebracht moeten worden, mogen wij ons ook wel afvragen of die bacterien nu de allerlaagste vorm van het leven vertegenwoordigen en of misschien het niet-bewezen-zijn van de „generatio spontanea“ ook voor de bacterien, ons er toe moet leiden om aan een nog lagere trap van het leven te denken, die nog dichtertot bij de niet-georganiseerde stof ligt. Als zoodanig komen de enzymen en fermenten in aanmerking, want terwijl die het „individuele bestaan“ missen, zijn zij toch in het bezit van eigenschappen, die wij gewoon zijn essentieel voor het leven te achten, zooals wij straks nog nader zullen zien.

De levensfunctie dezer fermenten uit zich op eene wijze, zooals de scheikundigen die kennen ook van sommige anorganische stoffen, die zij gewoonlijk